

l. 1532. Turki razdejali gradič na sedanjem Gradišču nedaleč od Središča, tu pa, da so Turki razdejali središki grad l. 1479.“

V drugem delu popisuje g. pisatelj življenje 36 srediških tržanov in 26 drugih duhovnikov, ki so v tej kapelici pevali novo mašo, posebno pa zlatomašnika gg. stolnega prošta lavantinskega Lavrencija Herga in Matija Šinko, vpokojenega profesorja in župnika. Prvega sliko podajemo tudi mi. Rojen je bil v Središču 9. avg. 1829 ter bil posvečen v mašnika 25. julija 1852. Knezoškof Anton Mart. Slomšek ga je poklical 1. oktobra 1859 kot začasnega profesorja cerkvene zgodovine in arheologije v Maribor. Od l. 1861. dalje je bil skozi devetnajst let župnik v Lembahu. 1880 je postal kanonik. Spisal je več dobrih

Kapelica Žalostne Mat. Božje v Središču.

nabožnih knjig: „Venec pobožnih molitev“ (prvi natis l. 1858, sedmi l. 1898), „Duhovni Vrtec“ (peti natis 1893), „Svete pesmi za šolarje“ (četrti natis 1888), „Zbirka narodnih pesmi I. in II. zv.“, „Venite adoremus“ (1900) i. t. d. — Ta knjižica je gotovo v čast središkemu trgu, a tudi za nas vse važna zaradi mnogoterih v njej nabranih domovinoznanskih podatkov.

L.

HRVAŠKA.

KNJIGE „DRUŽTVA SV. JERONIMA“ ZA L. 1902.

„Družtvo sv. Jeronima“, katero izvršuje med Hrvati isto nalogo, kakor pri nas „Družba sv. Mohorja“, je izdalo pred kratkim knjige za l. 1902. Vsak član je prejel štiri knjige, in sicer sledeče:

1. **Mučenici.** Pripovijest iz dobe drevnih krščana. Napisao Milutin Mayer. — 80. Str. 142. — Mučeniško dōbo prvih kristjanov so že mnogokrat opisovali. Hrvatje poznajo v prevodu „Fabiolo“ in „Quo vadis“, Ivan Tkalčić je napisal že v šestdesetih letih svojo „Severilo“, katere dejanje se vrši v Sisku, a v „Mučenicih“ je stopil prvokrat pred hrvaške čitatelje mladi, nadarjeni učitelj Milutin Mayer. Dejanje njegove povesti se začinja v Rimu v onih dneh, ko se je cesar Prob, ko je zmagal v Mali Aziji Palfurija, slavno vračal v Rim. Krščanstvo pridobiva vedno več pristašev, kristjanka je že Lukrecija, žena centuriona Marka Emilija, katera s pravo materinsko ljubeznijo vzgaja svojega sina Julija. On še ni kristjan, vendar se mu studi mehkužno življenje oddličnih Rimljanov, njihova okrutnost in trpinčenje sužnje. Njegovo plemenito mišljenje

Rojstna hiša Hergova v Središču.

vpliva tudi na njegovega prijatelja Valerija, sina senatorja Marcela Valerija. Oba se pokristjanita. Julij umre v Rimu mučeniške smrti; Valerija pošljejo v sremske kamenolome. Pod cesarjem Dioklecianom se je ponovilo še enkrat preganjanje, in tedaj je umrl tudi Valerij s tremi drugovi, ker niso hoteli izklesati Eskulapovega kipa (primeri Medovićevo sliko: „Sremski mučeniki“, „Dom in Svet“ l. 1901, str. 425). Dioklecian je odložil l. 305. cesarsko čast, in za kristjane se je začela nova doba — doba zmage,

Pisatelj je z veseljem in navdušeno pisal svojo povest. Prav zanimivo pripoveduje, in ljudstvo bo gotovo zelo rado čitalo njegovo povest. Lepo je opisal življenje v Rimu, pobožnosti v katakombah, muke v amfiteatru, živo vero in značajnost starih kristjanov. A

ker je v drugem delu prenesel dejanje na domača tla v mesto Sirmij, bodo čitali naročniki s še večjim zanimanjem. Pisatelj kaže lep dar za zgodovinske povesti in upamo, da ga še večkrat srečamo na tem polju.

2. **Čovjek snuje, Bog odredjuje.** Pri-povijest iz seoskoga života. Napisao Dragutin Jovan. — 80. str. 140. — Pisatelj, zagrebški učitelj, nam je podal povest iz kmečkega življenja in opisal dva Bartolićeva sina: dobrega in marljivega Pavla in lahkomišljenega Franja. Ker hoče Pavel vzeti ubogo deklico, mora iz hiše, ali Bog ga ne zapusti. Franjo se pa oženi z bogato ali ničemurno Jago, zapravlja očetovo domovino, pada vedno bolj in nazadnje žalostno umrje. Pavel se zopet vrne na očetov dom, in oče še za časa popravi, kar je zakrivil s svojo trmoglavostjo. Povest se čita gladko, vendar se pisatelju pozna, da mu niso znane vse podrobnosti kmetiškega življenja.

3. **Pripovijesti iz hrvatske povijesti.** IV. dio. Napisao dr. Rudolf Horvat. 80, str. 146. — „Društvo sv. Jeronima“ je izdalo že v prvih letih svojega življenja hrvaško zgodovino, katero je za ljudstvo priredil Šime Balenović. L. 1886. je začelo izdajati „Pripovijesti iz hrvatske povijesti“, katerih je tri snopiče prav mično in popularno napisal znani hrvaški zgodovinar prof. Vjekoslav Klaić. Ker se je ta pisatelj posvetil pisanju velike hrvaške zgodovine, nadaljuje njegove „Pripovijesti“ dr. Rudolf Horvat. V tem snopiču je opisal največ junake, kateri so se proslavili v bojih s Turki, začenja s Španjolci v Zagrebu (l. 1528.), a završuje s smrtjo Nikole Zrinjskega. (l. 1566.) Ljudstvo bo gotovo z veseljem sprejelo slavno svojo zgodovino, posebno ker se je pisatelj trudil, da piše poljudno.

4. **Danica.** Koledar i ljetopis društva sveto-jeronimskoga za god. 1903. — 80, str. 243. — „Danica“ je tiskana letos v 45.000 iztiskih in prinaša obilo daljših in krajših spisov poučne in zabavne vsebine, Posebej omenjam, članka dr. S. Bosanca: „Marko Marulić, otac hrvatskoga umjetnoga pjesništva“, v katerem je pisatelj v kratkih potezah opisal znamenitosti in zasluge slavnega Marulića. Vsak čitatelj najde v „Danici“ obilo zanimivega gradiva, ki mu bo zabavalo in blažilo srce. Da bi le „Danica“ našla obilo čitateljev in iztisnila razne druge koledarje, v katerih se ne pazi toliko na vsebino!

„Društvo sv. Jeronima“ je imelo v preteklem letu 15.539 članov in 341.435 K 51 h imetka. Prihodnje leto izda razen „Danice“ še sledeče snjige: 1. „Nasljeduj Krista“ v

prevodu dr. Bosanca, 2. „Prirodni zemljopis“ dr. M. Šenoe in 3. drugi zvezek Kosmákovih: „Slik iz svakidanjeg života“. Naj bi koristno društvo v dobi slovanske vzajemnosti našlo tudi med Slovenci obilo članov in prijateljev!

Janko Barlè.

ČEŠKA.

Boh. Adámek: **Horské ovzduší.** Básně. V Praze. 1902. Nákladem Fr. Šimáčka. Cena 2 K. — Boh. Adámek ni plodovit češki pesnik. Na slovstveno polje je stopil l. 1869. s pesmijo „Kytička“, pozneje je zložil dve drami „Salomena“ in „Herald“. Po velikem uspehu svojih dram je obmolnil in samo pri raznih slavnostnih prilikah se je njegovo ime pokazalo pod nekaterimi pesmimi. A pesnik je v svojem planinskem Tuskulu na tihem delal. L. 1900. je predložil v rokopisu „Češki Akademiji“ gori navedeno zbirko, katera je bila obdarovana s Pippich-Havelkovo nagrado. Zbirka je izšla zdaj v založništvu Fr. Šimáčka v Pragi. Pesnik sam pravi o svoji knjigi: „Knjiga pesmi zasleduje ozračje planinskega kraja, našega kraja. Ni zadovoljna samo s potezami in zunanji barvami, temveč seza na dno same duše značilnega kraja.“ S temi besedami je pesnik sam zadosti označil svoje najnovejše poezije. In kar je hotel v svoje delo položiti, to je v resnici položil vanj. Iz zbirke diši čist, zdrav planinski zrak, ki ni napojen s parfumom salonov niti z dišavami iz umetnih gredic. V primeri z elegantnimi ter briljantnimi verzi Vrchlickega, Čecha in Zeyera so nekateri verzi Adámkovi sicer nekako trdi, grčavi, vendar se jih bravec kmalu privadi. Zeló krasne so pesmi „Bludičky a světla“, „Váhy“, „Svatá práce“, „Vrby“, „Pohřeb na saních“ in „Pohřbený hřbitov“.

Ant. Klášterský: **Cestou podle moře.** Kniha básní. V Praze. Nákladatel'ské družstvo „Máje“. 1902. 80. Cena K 2.40. — Morje, njega neskončni mir in skrito življenje ter njegova grozna jeza — koliko neizcrpnega gradiva za pesnika! Klášterský je segel v to poezijo. Svojo knjigo je nazval po uvodni pesmi „Cestou podle moře“. Izprehaja se na obrežju Italije, ali pri tem se njegov duh tudi spominja domovine. Iz verzov, polnih harmonije in milobe, vam dehté naproti sladki vonji Italije, s pesnikom blodite po mehkem morskem pesku, ž njim gledate jutranjo krasoto morja, poslušate šumljanje in jezo njegovo, izprehajate se po Florenciji, Veroni itd. Polagoma pa opazite,